

מנהל את ענייניו בחדרה-הנהלה ואין הוא סר לביתם הפרטי של מוריו מכיון שבבית-הספר עלולים להפריע אותם בשיחתם (כפי שמוסבר במחזה). מצבו הכלכלי ועמדתו החברתית של איש-מדע בארץ אינם כה גרועים עד שבשם "החיים" חייב הוא באמת "לסרב לאידיאלים שלו" ולבחור במשרה מינהלית המוצעת לו על-ידי אחד השרים המכהנים בממשלה (במחזה השלישי).

אכן, הזילזול בעובדות המציאות, כמו הזילזול ביהדות היסודות שיצירה עומדת עליהם, דומה שהוא נובע כאן במידה רבה מן ההרגשה שהרעיון הוא יקרה של היצירה הספרותית, עד כדי כך שכל היתר אינו חשוב ביותר. אין לכחד, הרעיון הוא יסוד חשוב והכרחי בכל יצירה, אך עליו לבוא לכלל מיווג הארמוני עם יסודות אחרים. כי היצירה הספרותית נמדדת, כמובן, לא בקנה-מידה פילוסופי אלא בקנה-מידה משלה.

בסיכום הרי שלושת המחזות מגלים התפתחות בכיוון הנכון. "הסירוב" הוא מחזה מסובך יותר ועת-יררגש יותר מן "המשתמט", והדרך שעבר הסופר ממחזהו הראשון, "התאומים", שהוא הסכימאטי שבכולם, ועד השלישי, היא דרך ארוכה למדי.

ב. ח.

אגדת דני קיי

ריבוי השעות הפנויות בחיי האדם וריבוי היחסי של המעות הפנויות בכיסו, יחד עם פריצת המסגרות המסורתיות הנוקשות להתכנסות-בצוות ולפעילות חברתית ועם אמצעי הקומוניקציה של זמננו, הם שגרמו שהביי דור לצורותיו השונות נעשה אחת התעשיות המסועפות, הגדרשות והפעלתניות ביותר של המאה. העולם כולו הופך להיות במה, לא דווקא במובנו של האמלט, וה"כוכבים" הגדולים מגיעים לידי כך שבמתם היא העולם כולו, קהלם — המין האנושי כולו, אם לא בפועל-ממש הרי, לפחות, בכוח.

דני קיי, הוא דניאל קאמינסקי מברוקלין שבניו-יורק, בן משפחת מהגרים יהודים

לראות עד היכן הגיעו אלה שלפנינו (שסופר-מו בקיצור נמרץ) בהתחרות שבשדה הפיזי-לוסופיה. די לנו שנעיר ששלושת המחזות מביאים רעיונות חשובים ויפים, המושפעים במידה רבה מן האסכולה האקסיסטנציאלית-ליסטית. נזכור, למשל, את המחזה "ידיים מלוכלכות" לסארטר, העוסק בבעית המשכיל בן-דורנו המוכיח לעצמו, באמצעות פעולת הרס, שהוא מוכשר לפעולה. נזכור את מחזותיו של אנואי, כגון "אנטיגונה" ו"נקר" דת-המוצא", העוסקים בבעית הסירוב לבחור בפשרה, סירוב המחייב את המוות. נזכור, בעצם, את כל המחזות האקסיסטנציאליסטיים שקראנו וראינו בשנים האחרונות ושכולם מדגישים את יסוד הבחירה, בחירת הפעולה הקובעת את בחירת הדמות-העצמית של האדם. הדים לכל זה נמצא בשלושת המחזות שלפנינו.

המקוריות הרעיונית הטהורה נדירה מאד בספרות, גם אין היא התכלית הספרותית החשובה ביותר. בעיותיהם של חסידי התורה האקסיסטנציאליסטית הן בעיותיהם של רבים מסופרי דורנו, ואם ידע יהודה האזרחי לשבץ צן במסגרת המציאות הישראלית — תבוא עליו ברכה. אפשר, אפוא, לומר כי כבודם של רעיונותיו של יהודה האזרחי במקומם מוגנה. אלא שמקומם רחב מדי. ודבר זה הוא בעוכריו, ובו, אולי, יש תלות את הזילזול בכמה וכמה דברים ששום יצירה ספרותית איננה יכולה לסבול את הזילזול בהם: הדמויות סכימאטיות; עולם הרגשות אינו נתון לשמו אלא מכון כולו לשירותו של הרעיון; הדיאלוג אינו עמוס עומס רגשי רב. פה-יזם אפשר אפילו להיתקל בעובדות מעשיות שפשוט אינן מתקבלות על הדעת. כך, למשל, דרכי הפעולה של המחותרת (במחזה הראשון) ודאי תיראנה אבסורדיות מאד בעיני כל מי שהיה לו מגע מסוים עם מחתרת כלשהי. ביקוריו התדירים של מנהל בית-הספר בביתו של אחד המורים (במחזה השני) אינם מוצדקים. בדרך-כלל מסדיר

• יהודה האזרחי: שלושה מחזות; הוצאת אחיאסף, ירושלים, 1960; 269 עמ'.

שושנת רוחות

אם משורר הוא מי שנתברך, או נתקלל, ברגישות־יתר, מי ש"חי" את כל המוצאות אותו ואת כל הנקרה לו בדרכו (ואפילו דברים שלכאורה אינם ראויים שנתחסה אליהם ברצינות), אם משורר הוא מי שדמד יונו נובע והולך עד שאינו מבדיל בין מציאות פִּיזית למציאות נפשית או אף הלומית והעולם נתפס לו ציורים־ציורים, דימויים־דימויים, סמלים־סמלים — הרי חיים גורי הוא משורר מובהק, ותכונת־פייטן זו, שהיתה אפיינית לו עוד מראשית דרכו, ניפרת ב"שושנת הרוחות" עוד יותר מש־גיפרה בקבצי־שיריו הקודמים.

נראה כי החוויה היסודית בקובץ החדש היא חווית הפגישה עם העולם ה"אחר", עם הנכר, עם חוץ־לארץ. היא העומדת במרכז האחרון לארבעת שערי הקובץ, שהוא גם החשוב שבהם, זה הקרוי "שושנת־רוחות", זה שעל שמו קרוי הקובץ כולו. חוויה זו באה על מיצויה הבולט ביותר במחזור־השירים "אותו ערב במאביון" (ע"ע 91—83), שאולי הוא מיטב כלל־יצירתו של משוררנו...

"מאביון" הוא שם כיכר אחת, וכן שמה של תחנת־מטרו, במסיבי סן־ז'רמן בפאריז המער־טירה, ובפאריז עשה המשורר, כמדומה, תקופת־זמן מסוימת בשנים המקופלות ב"ש־שנת רוחות" — אלו שנות תשי"ד—תש"ך; ו"שושנת־רוחות" הוא גם, כמובן, שם נרדף למצפן של רוחות־השמיים. כאן עמידתו של ה. גורי ברגע המגולם לפנינו במחזור־השירים, וכך הוא סח לנו כאן:

עמדתי בכיכר אחת שהיתה שושנת־רוחות,
בעיר שאין לה שם ובשעה שאין לה זמן,
באמצע שנותי ההולכות ממני — —

עמדתי בין־השמשות לא לילה ולא יום,
ליד כותל אבן עתיקה ממני וכבדה — —
(ע"ע 85/6)

כאן, במקום הזה, יש סתיו, שונה מסתיו מולדתי, "שחושבים אותו באותיות לטי־ניות / האנשים השייכים לו / כבגדים

מייקטרינוסלב הרוסית, הוא אחד המוצרים המופלאים של התעשייה הזאת ואחד מסמליה המסחריים המוצלחים, והמצליחים, ביותר, "הגדול בשוטיה־במה של שלושים השנים האחרונות", כביטוי של מבקר בריטי אחד. בתקופה שבה שוב אין, למעשה, חצרות־מלכים שתמצאנה קורת־גג ואוזן כרויה ללי־צנים, שבה סרטי־הקלטה וסלילים של צל־לואיד הם, במידה מכרעת, תחליף למגע בלתי־אמצעי ולסמיכות הפיזית בין בדרן לקהלו, ל־החצר נעשה ל־ההמונים, ל־הודר־ומותר־העם, ואם יעמדו לו כשרונותיו בתחום המסוים אשר הועיד לעצמו — סופו שאת כדור־הארץ כולו ידשן עונג ויצחיקו עד לרעידת־מתניים, כדרך שעלתה לדני קיי, שמלכים ורוזנים, קולים ופלאחים, עו־ללים ויונקים, ראנצ־צירוס וגאנגסטרים, חנ־וונים ונפחים, נהגים ופרופסורים מוכנים "לצרוך" אותו בכל מקום ובכל שעה.

"אגדת דני קיי" באה לספק צורך שחשים ודאי כמה וכמה מחובבי ומעריציו של השחקן להכיר מקרוב יותר את הבדחן הגדול, הגאוני בתעלוליו, באיולתו, בהופ־עותיו האבסורדיות והנוגעות־אל־הלב בעת־ובעונה־אחת. ואכן, הוך כדי קריאה אנו לומדים לדעת כאן — "מבפנים", כביכול — את עולמ־השעשועים האמריקאי, את חרושת הבידור, הפזמונים, ה"ח'לטורות", הסרטים ומחזות־הרבינו של ברודיי והוליבוד, סך־פרנציסקו ו"גליל הבורשט" היהודי של הרי־קטסקיל שבמדינת ניו־יורק, כמו גם את המעלות והמורדות בחיי־הגישוואים של גי־בורנו, את אהבת־הבריות והתינוקות הממלא־תו בלבי הכיל, את תום־דרכי־ורוגשותיו, וכן,

במידה ידועה, את סוד הצלחתו.
תרגומו של הספר משובה. אפילו קצת יותר מדי.

ר. ס.

* קורט זינגר: אגדת דני קיי; מאנגלית: עדה בן־נחום; הוצאת נ. טברסקי בע"מ, 1959; עמ' 223.

** חיים גורי: שושנת רוחות; שירים; הר־צאת הקיבוץ המאוחד, תשכ"א; 117 עמ'.